

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԾԵ.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՆՈՅԵՄԲԵՐ 15, 1902

ԹԻԻ 46

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

	ԵՐԵՎԱՆ
Գաղափարական Եւ Նկարագիր	405
Ելթան Բարով Ըսել Աստուծոյ	405
Արձակուրդի Ուղեորութիւն	406
Աստուծոյ Հետ Հաշտուիլ	407
Աւօրեայ Պաշտամունք	407
Մարգարէն Եւ Քահանան Քրիստոնէական Պաշտօնէութեան Մէջ	408
Ինչպէս Շնչելու է	408
Գիտական Ծանօթութիւններ	408
Մեր Պարտականութիւնը Հանդէպ Ոչ-Աւետարանական Ժողովուրդներուն	409
Գիտակի Շերմիւն	409
Անակեղալ Մահ Մը	410
Աղբ	410
Հանդէս Քաղաքական	411
Դրամական	412

ԱԻԵՏԱՐԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ. Կը հրատարակուի ամէն շաբաթ օր:

Տարեկան գինն է մայրաքաղաքիս եւ գաւառներու համար կանխիկ 30 դրամ. արծաթ, օտար երկիրներու համար 4 1/2 տոլար, կամ 6 շիլին, կամ 7 3/4 Ֆրանք: Մեկ քերքի գինն է 30 փարա: Ամսաքերքին տարեկան գինն է 6 դրամ. ամէն տեղւոյ համար: Թղթատարի ծախքը խմբագրութեան վրայ է:

Խմբագրութեան վերաբերեալ նամակներ պարտին ուղղուիլ առ Տր. Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ, իսկ բաժանորդագրութեան վերաբերեալներն՝ առ Տր. Ջ. Ք. ԿՐԻՆ, Ամերիգան խան, Կ. պոլիս:

Ամերիկայի Միտիոնարայ Ընկերութեան Կողմէն,
Ջ. Ք. ԿՐԻՆ, ԱՐՏՕՆՏԵՐ
Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ, ՏԵՐԵՆ-ԽՐԱԳԻՐ

ԳԱՂԱՔԱՐԱԿԱՆ ԵՒ ՆԿԱՐԱԳԻՐ

Գաղափարականը այնչափ մի ցած-ցընձեր որ նկարագրիդ մակարդակն իջնէ այն: Նկարագրիդ բարձրացուր դէպի գաղափարականը: Աշխարհի վրայ դիւրագոյն բաներէն մէկն է, թերութիւններդ ոչինչ համարիլ և լաւ կողմերդ մեծցնել, մինչև որ վերջապէս կ'ըլլաս անձէդ բոլորովին դոհ: Ուրիշ խօսքով, գաղափարականը այնչափ վար կը քաշուի որ կը նոյնանայ նկարագրիդ հետ: Արդարեւ, երբ կ'աշխատինք մեր գաղափարականին հետ չափուիլ, ան հետզհետէ կը բարձրանայ և միշտ մեր հասողութենէն վեր կ'ելլէ: Բայց մեր անոր հասնելու ճիգը աւելի լաւ է քան միւս տեսակի գոհունակութիւնը: Նկարագրիդ ոչ կ'աճի, ոչ ալ կը զարգանայ, եթէ չձգտինք մեզմէ վեր բանի մը հասնիլ:

ԵՐԹԱՍ ԲԱՐՈՎ ԸՍԵՆ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ինչ պիտի խորհէիք դուք, եթէ մէկը բացօթյա կերպով լսէր Աստուծոյ ձայնը, լսէր այնքան բացօթյա կերպով որ դուզար, և սակայն ահաւոր համարձակութիւնն ունենար սապէս պատասխանելու. «Հիմա դնա, ու երբոր ժամանակ ունենամ» ես քեզ կը կանչեմ:» Ամենակալ Աստուծոյ ուղղուած այսքան տրամար ու վճռական անարգանքի մը խորհուրդն իսկ կը կտրէ մեր շունչը, և կարծես մեծ շունչ մը կ'առնենք երբ կը յիշենք թէ այսպիսի ժպտութիւն անհնար է: Անհնար է: Սակայն եղած է: Եղած է մարդ որ ճիշտ այդ բառերը արձակած է իր անդուռ բերնէն, և եղած են ուրիշներ, որոնց մէջ չենք միթէ մենք ալ, որոնք սրտով այսպիսի խորհուրդներ տաժած են և խորապէս բաղձացած որ Աստուած հեռանայ իրենցմէ, թէպէտ հայհոյական այս բառերը երբեք չեն սպըռած անոնց շրթունքներէն:

Փելիքս էր ըսողը, անգուլթ, զօրեղ, փառաւոր փելիքս: Անոր քով կայ առաքեալ մը, որ սարսափելի լրջութեամբ կը խօսի դալու դատաստանին վրայ: Չայնը Պողոսի ձայնն է, բայց խօսքերը Աստուծոյ խօսքերը, և սարսափ կ'ազդեն Հռոմայեցիին խանձուած խղճին: Իրաւունք ունի Պողոս, իրաւունք ունի Աստուած, և փելիքս ոչ ևս կրնայ հանդուրժել. «Գնա», կ'ըսէ սարսափի յանկարծական նոպայի մը մէջ, «Հիմա դնա. ու երբոր ժամանակ ունենամ» ես քեզ կը կանչեմ:» Պողոսի կը խօսի: Բայց ինչ կը նշանակեն այդ ահաւոր խօսքերը, եթէ չեն նշանակեր հրաժեշտ տալ Աստուծոյ, որ կը խօսէր, կը փառաբանէր Պողոսի հզօր ներկայութեամբ:

«Ով Աստուած, հիմա դնա:» Ինչպիսի աղօթք է այս: Սոսկալի բան է երթաս բարով ըսել Աստուծոյ: Սակայն ինչ ըսելու է այն աննկարագրելի յանդգնութեան, որով կը սպասուի որ այն Աստուածը, որու երթաս բարով ըսինք այնքան ամբարտաւանութեամբ, պիտի գայ նորէն մեր հրաւերով և մեր ժամանակին յարմարելու համար պիտի փոխէ

իր խորհուրդները: Արդարեւ չենք կարծեր որ մենք անձամբ կրնայինք այսքան ամբարտաւանութեամբ անհնազանդ ըլլալ երկնային ձայնին: Եթէ միայն վստահ ըլլայինք թէ ձայն մը Աստուծոյ ձայնն է, փութով և խնդութեամբ պիտի հնազանդէինք անոր: Սակայն կեանքի ցաւալի կողմը սա է որ իր լռութիւնները շատ երկար կը տևեն և շատ քիչ անդամ կը խզուին ձայնէ մը զոր կրնանք վստահաբար ողջունել իբրև Աստուածային ձայն: Բայց այդքան հազուադէպ է այդ ձայնը թէ մենք մեզ չենք կըրթած՝ հասկնալու համար լեզուն, որով կը խօսի մեզի: Քանզի երբեմն կը խօսի իբրև սրտի սարսափ: Այսպէս խօսեցաւ փելիքս: Անոր խիղճը տագնապեցաւ դալու դատաստանին տեսիլով, և Աստուած այդ սարսափին միջոցով խօսեցաւ անոր: Այդ է մարդոց հետ Աստուծոյ խօսելու կերպերէն մէկը: Երբ մեզմէ փոքր ձայնը անխելի պիտի ըլլայ, Աստուած երբեմն մեզի լսել կու տայ դատաստանի օրուան դռուններուն հեռաւոր դղրդիւնը: Ուրեմն մեր սարսափին մէջ չաղօթենք սապէս. «Ով Աստուած, հիմա դնա:» Այլ մանաւանդ հաշտուինք փութօրկի Աստուծոյն հետ, որ իր փայլակներէն չկորսուինք:

Սակայն անոր ձայնը միշտ ահարկու չէ, մեղմ ալ կ'ըլլայ: Երբեմն կու գայ մեզի սուրբ մղումներու կամ սուրբ դժգոհումներու շունչով: Բայց այդ ձայնը սարսափով լեցնէ մեզ թէ սրբազան առաջադրութեամբ, մեր պարտքն է առանց վարանման հնազանդիլ անոր դրուամներուն: Այս է կեանքի արուեստը: Աստուած մեզի հետ է այդպիսի ժամանակ և իր բարի ձեռքը կը դնէ մեր խստապարանոց կեանքին վրայ:

Յետաճգումը ձախողութեան գաղտնիքն է: Ազնիւ խորհուրդ մը, սուրբ որոշում մը, կ'այցելէ մեզի: Կը բախէ մեր դուռը: Բայց կը խռովէ մեր հանգիստը, եթէ թողունք որ մտնէ մեր կեանքին մէջ: Ուստի քաղաքավարութեամբ կ'ըսենք, «Գնա, հիմա դնա:» Ու երբոր ժամանակ ունենամ, ես քեզ

կը կանչեմ»։ Սակայն կարելի է որ այդ ժամանակը չեկած՝ այնպիսի տեղ մը հասնինք, ուր չգտնուի զղջում, թէպէտ արտասուքով և ուշի ուշով ալ փրնտուենք։ Մարմին, միտք և մանաւանդ հոգի կը վնասուին յետաձգումէ։ Ամէնուս կու գան ազգարար բաւական ձայներ։ Ամէն անգամ որ փելիքս նման կ'ահաբեկինք գալու դատաստանին խորհրդով, ամէն անգամ որ մեր խիղճը կը սարսի, ամէն անգամ որ յուղարկաւորներու թափօր մը կը տեսնենք մարդաշատ փողոցներէ լուսթեամբ անցնող, վերջապէս ամէն անգամ որ հոգւով կը դողանք ու կը խոնարհինք, Աստուծոյ ձայնը կը լսենք, Աստուծոյ՝ որ մեզ կը սիրէ ու չուզեր լքանել։ Ով որ այսպիսի ձայնի մը կը պատասխանէ, «Հիմա գնա», կ'ամ վատ է կ'ամ յիմար։ Սակայն Աստուած պիտի գայ նորէն, վստահ եղէք, և յետին նաքարակիտը պիտի պահանջէ։ Բայց այդ պահանջը վրէժխնդրութեան պահանջ չէ, այլ վերադարձ սիրոյ պահանջ։

Ա. Բ. Տ. Ա. Բ. Ե. Բ. ՈՒՂԵՆՈՐՈՒԹԻՒՆ

[Խմբագրական]

1.

Աւերակներ խմբագրութեան օգնելու համար Այնթապէ վեր. Գրիգորեանի բարեգէտ ժամանումը մեզի պատենութիւն տուաւ որ առաջին անգամ երկար արձակուրդ մը վայելէինք այն չորս տարիներուն մէջ յորմէհետէ վերադարձած ենք Ամերիկայէ։ Օգոստոս 14ի առաւօտուն մեկնեցանք մայրաքաղաքէս եւ երկու ամիս ու հինգ օր բացակայ եղանք։ Ուրախ ենք որ կարող եղանք տեսնել մեր ընթերցողներէն այնքան շատեր եւ ուրիշներ որոնց հետ տեսակցիլ հաճոյք էր, եւ խորապէս երախտապարտ ենք տեղացի եւ Ամերիկացի բազմաթիւ բարեկամներու, որոնց աղիւ հիւրընկալութիւնը շատ աւելցուց մեր ուղեւորութեան վայելքը։ Սոյն հաճելի փորձառութիւններուն իբրեւ յարմար սկզբնաւորութիւն, Իւսկիւտարցի Հայ բարեկամը որու տունն անցուցինք մեր վերջին գիշերը մայրաքաղաքէս մեկնելէ առաջ՝ պնդեց որ մեզի ընկերակցի մինչեւ կայարան, ուր մեզի կարեւոր ալ օգնութիւն հասցուց։

Մեծ բարեբախտութիւն էր որ բարեկամ մը, որ պիտի գար կառքով Կեսարիայէ Գոնեսա, խոստացաւ մեզ Կեսարիա տանիլ իր հետ։ Այս պատճառով ընտրեցինք մենք Գոնեսայի ճամբան։

Մինչեւ Ագսէրայ, որ Կէյլէի յաջորդ կայարանն է, մեզի ծանօթ գաւառի մը մէջ էինք, ուրկէ շատ անգամներ անցած էինք ասկէ առաջ։ Եւրոպացի զբոսաշրջիկներ ստէպ կ'երթան Մէքէնէ, Ագսէրայի յաջորդ կայարանը, եւ անկէ ձիով կ'անցնին քանի մը ժամէն Նիկիոյ հին քաղաքը, որ շատ կարեւոր տեղ կը զբաւէ եկեղեցական պատմութեան մէջ։ Երկաթուղին որ Համիտիյէ կայարանէն, ուրկէ կարճ զիծ մը կ'երկարի մինչեւ Ատապաղար, քիչ անգին կը հասնի Սաքարիա գետը, մինչեւ Էսկիշէիր կը շարունակէ հետեւի նախ Սաքարիայի եւ ապա անոր մէկ ճիւղին։ Գետին հովիտը երբեմն լայն է, երբեմն նեղ, բայց տեսարանը, թէպէտ ի սկզբան շահեկան, բնաւ չհամապատասխանեց մեր

ակնկալութիւններուն, վասն զի շատ հրապուրիչ նկարագրութիւններ լսած էինք։ Սակայն Վէզիրիանի եւ Պիլէճիքի միջեւ հովիտն այնքան կը նեղնայ որ գետը երկու կողմէն բարձրացող ամուր ապառաժի մէջ կտրուած կրճի մը մէջէն կ'անցնի։ Ժայռերուն անհարթ կերպարանը, բաղեղի նմանող ոլորուն բոյսը որ տեղ տեղ կանանչ ծածկոցով կը ծածկէ ապառաժ պատերը, եւ մայրիները բուսած ամէնէն անհաւանական տեղերը, ուր չկայ կարծես հող որու մէջ արմատ արձակեն անոնք, օրուան ուղեւորութեան ամէնէն շահեկան մասն հանդիսացուցին զայս։ Քիչ ետքը հովիտը լայնցաւ, եւ թթաստաններ երեւցան, որոնց մէջ երբեմն կը տեսնուէին ընկուզի եւ պտուղի ծառեր։ Երբ թթաստաններու քովէն կ'անցնէինք, մեր միտքն եկաւ սա խորհուրդը թէ շատ անգամ կրնանք բաներն աւելի արդիւնաւորապէս ընել անուղղակի ճամբով։ Այս հովիտին բնակիչները չերամի համար թթենիի տերեւ պատրաստելով կրնան աւելի ցորեն հայթայթել քան բուն իսկ ցորեն մշակելով։

Պիլէճիք քաղաքը կայարանէն չտեսնուիր՝ երկուքին միջեւ գտնուող բլուրէ մը ծածկուելով։ Կայարանին ճիւղ գիւմացն է Քիւլիւլի գիւղը, ուր մետաքսի մանարաններ կան։ Պիլէճիքէ Գարաքէօյ, յաջորդ կայարանը, երթալու միջոցին քանի մը գիւղերէ անցանք եւ բազմաթիւ այգիներ տեսանք բլուրները գալարազարդող։ Պիլէճիքէ անդին ճամբան զառիվեր է եւ քանի մը փապուղի անցանք։ Ուղեկից մը 13 փապուղի համարեց։ Օրուան ուղեւորութեան վերջին մասը իրիկնամուտէ ետքը տեղի ունեցաւ եւ, երբ Էսկիշէիր հասանք, ժամն (Ը. Թ.) մէկուկէսն անցած էր։ Քաղաքը, որ բլուրի մը ոտքը շինուած է, կայարանէն իբր 15 վայրկեան հեռու է ոտքով եւ բաւական գրաւիչ տեսք մը ունի հեռուէն։ Կայարանին մօտ եօթը պանդոկ կայ։ Մենք Գերմանուհիի մը Թատիա պանդոկը իջանք եւ զայն շատ մաքուր ու հանգստաւէտ գտանք։ Գիշերը բաւական ցրտեց եւ հաստ վերմակ մը մեզի շատ լաւ ծառայեց, թէպէտ մայրաքաղաքին մէջ ամէնէն թեթեւ վերմակը մեզի կը բաւէր։

Յաջորդ օրը ճամբորդեցինք մինչեւ Աֆիոն Գարահիսար միայն, վասն զի ուղեցիքը տեսնել այդ քաղաքը։ Ճամբան զղացիներ թէ ծովու մակերեսէն բաւական վեր ելած էինք։ Տէօյէրի կայարանը ծովէն 1,125 մետր բարձրութեան մը վրայ շինուած է։ Բախտն ունեցանք Պուլկարի մը ուղեկցելու, որ Միտիլիի Դրամատան հաշուին ցորեն կը գնէ վաճառելու համար։ Այդ Դրամատունը ժամանակէ մը ի վեր այսպիսի շատ գործ կ'ընէ Թուրքիոյ Եւրոպական գաւառներուն մէջ, Հիմա ալ կը ջնայ իր գործառնութիւններն ընդարձակել մինչեւ Ասիական գաւառները։ Դրամատան կանոնն է կանխիկ վճարել օրուան գինն հարիւրին 80ը եւ յետոյ, եթէ գինը կոտորի վաճառումէն առաջ, տարբերութիւնը մնացորդէն կը հանուի Դրամատան յանձնակատարողէն հետ, որու քանակը չիմացանք։ Երկրագործին համար սոյն գործառնութեան առաւելութիւնը սա է որ ինք իր զրամին մեծ մասն իսկոյն կ'ընդունի, մինչ Դրամատունը, զրամագլուխ ունենալով, կըրնայ ցորենը պահել մինչեւ որ կարենայ նպատաւորաբար գնով ծախել, նաեւ կրնայ ուղղակի գնորդներուն հետ գործ ընել, բան մը որ գիւրիւն չէ փոքր երկրագործներու համար։ Մեր ուղեկիցը մեր ուշադրութիւնը դարձուց հողին մէջ շինուած շտեմարաններու վրայ

որոնք հարկաւ ծանօթ են մեր ընթերցողներէն շատերուն, բայց նոր էին մեզի։ Փոս մը կը փորուի գետինը եւ յարդով կը ծածկուի ներքնակողմը։ Ապա ցորենը կը լեցուի անոր մէջ եւ կը ծածկուի աւելի շատ յարդով, յետոյ ամբողջովին կը ծածկուի հողով։ Մեզի ըսուեցաւ թէ ցորենը լաւ կը դիմանայ, բայց անկէ շինուած հացը երբեմն հողի թեթեւ հոտ մը կ'ունենայ։

Աֆիոն Գարահիսարի մէջ հիւրընկալուեցանք տեղւոյն քաղաքի Պատ. Երանեսէն, որ ամբողջ օրը մեզի նուիրեց սիրով։ Քաղաքն իբր 40,000 բնակիչ ունի եւ շոգեկառքով շատ ափիոն, թիֆթիկ, բուրդ, ցորեն եւ դարի կը զրկէ Իզմիր եւ Կ. պոլիս։ Թէպէտ այս է Անատոլուի երկաթուղիին եւ Իզմիր-Գասապայի երկաթուղիին կցման վայրը, երկու ընկերութիւնները դեռ ունէ կարգադրութիւն չեն ըրած, որով նոյն կառավարմանը բանին երկու երկաթուղիներուն վրայ։ Բայց Իզմիր գացող կառավարմանը Էսկիշէիրէ մեկնող կառավարման ժամանակէն ետքը ճամբայ կ'ելլէ, որով ուղեւորին կարելի կ'ըլլայ ժամէն քիչ աւելի ետքը շարունակել իր ճամբան։ Այսինքն ուղեւոր մը երեք օրէն Կ. պոլսէ Իզմիր կ'երթայ երկաթուղիով, գիշեր մը Էսկիշէիր մնալով, գիշեր մը եւս Գուլա՝ Աֆիոն Գարահիսարի եւ Իզմիրի միջեւ։

Քաղաքին 7,000 Հայերը երկու եկեղեցի ունին, Սբ. Աստուածածին եւ Սբ. Թորոս։ Ըսին թէ 900ի չափ աշակերտ կայ իրենց դպրոցներուն մէջ իբր 20 ուսուցիչով եւ թէ դպրոցներուն տարեկան ծախքն է 800 ոսկի, որու կէսը կը հայթայթուի դպրոցապատկան կալուածներու հասոյթով։ Այս հասոյթին 200 ոսկին Հայոց բաղնիքէն էր։ Մեր ճամբորդութեան միջոցին ցաւով լսեցինք յոյժ աղէտալի այն հրդեհին վրայ, որ այդ քաղաքին մէջ ծագեցաւ մեր հոն գտնուելէն քանի մը շաբաթ ետքը միայն եւ որմէ Հայերը վնասուեցան ամէնէն աւելի։ Մեր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնենք տեղւոյն մեր բազմաթիւ բաժանորդներուն եւ կը յուսանք թէ շատ չանցած՝ կը վերաշինուին եկեղեցիները եւ դպրոցները եւ թէ քաղաքը թոթափելով իրեն վիճակած դժբախտութիւնը վերստին կը գտնէ իր նախկին վիճակը։

Քաղաքն ունի միայն երկու գործարան։ Մին կը վերաբերի գորգագործութեան եւ բանողները մեծ մասամբ Հայ աղջիկներ են։ Միւսն է շոգեշարժ աղօրիք մը։ Քաղաքին մօտերը չորս ջերմուկ կայ։ Երկուքը ծծումբ կը պարունակեն եւ օգտակար են մորթային հիւանդութիւններ ունեցողներու։ Միւս երկուքն ալ կալեւոր (ալքալէն) տարրեր կը պարունակեն եւ ստամոքսային ցաւերու օգտակար կը համարուին։ Այդ ջերմուկները վարձու կը տրուին Կառավարութիւնէն եւ հասոյթը կը գործածուի քաղաքին Ռիւշտիյէ վարժարանին համար։

Հին բերդը շինուած է բարձր ժայռի մը գագաթը, որու ետին կը մնայ քաղաքին մէկ մասը։ Ելանք ժայռին այդ գագաթը, որ շուկայէն Անգղ. 800 ոտք կամ գրեթէ 250 մետր բարձր է ըստ չափողութեան Ամերիկացի այցելուի մը։ Եւ մեր վարձքն եղաւ դիտել Գարահիսարի լայնածաւալ դաշտին ընդարձակ տեսարանը, մինչ քաղաքը փռուած կը մնար մեր ոտքը։ Վերելքը դժուար չէ եւ ըստ ամենայնի կ'արժէ որ քաղաքն այցելող ամէն ոք այդ աշխատութիւնն յանձն առնէ։

Ամէն ուրբաթ եւ շաբաթ, մանաւանդ շաբաթ, տօնավաճառի օր են, երբ տեղի կ'ու-

նենայ շարժական առեւտուրին մեծ մասը : Մենք հոն ուրբաթ կէսօրէն մինչեւ շաբաթ կէսօր գտնուելով՝ բազմաթիւ գիւղացիներ տեսանք իրենց սայլերով եւ աւանակներով ներկայ եւ Աստապաղարի երկուշաբթիները միտք բերինք :

ԱՍՏՈՒԹՈՅ ՀԵՏ ՀԱՇՏՈՒԻՒ
(Թ. Գ. Գ.)

Մարդս Աստուծոյ հետ կռիւ ըրած է որ հաշտուի անոր հետ : Եթէ մարդոց հարցնէք, հարիւրին իննսունը պիտի բսեն, մենք Աստուծոյ դէմ վիշտ մը չունինք : Եւ ստուգիւ մարդոց հետ Աստուծոյ յարաբերութիւնը սիրալիր եղած է : Առ հասարակ մարդոց առողջութիւնը տեղն է եւ առողջութիւնը պահպանող պայմանները կատարեալ են : Կարծես թէ մարդ բոնի կը հիւանդանայ, կենսական ոյժը, մեր անուշադրութիւններուն եւ սխալներուն արիւարար դիմադրելէ եւ մեր մարմինը զոր կ'աշխատինք կործանել՝ կըրկին կրկին նորոգելէ ետքը, այլեւս չկրնար տոկալ, թոյլ կու տայ որ հիւանդութիւնը գայ : Ամբողջ Բնութիւնն ալ կը ծառայէ մարդը զոհ եւ զուարթ ընելու համար, նոյն իսկ առ հասարակ անձնասիրութեան սկզբունքով շարժող մարդկային ընկերութիւնը անհատներու զարգացման եւ զուարթացման կ'օժանդակէ : Ուրեմն մարդիկ շատ պատճառ չունին Աստուծային այս վարչութեան դէմ գանդատելու : Գանդատողներն ալ արդարեւ քիչ են : Մէկը տարիներով հանգիստ կեանք կը վարէ եւ օր մը հիւանդանալուն պէս կը գանդատի : Հարիւրաւոր եւ հազարաւոր անձեր կեանքին համը կը հանեն : Բայց եթէ մէկուն ձախորդութիւն հանդիպի, անմիջապէս տրտունջ կ'ըլլայ : Վերջապէս մարդիկ առ հասարակ զոհ են Աստուծոյ վարչութեանէն, այսինքն կեանքէն :

Եթէ մարդոց հարցնէք, վշտացուցի՞ք զԱստուծո, դարձեալ հարիւրին իննսունը հինգը եւ թերեւս իննսունըինը, պիտի պատասխանեն, Մենք զԱստուծո չվշտացուցինք, զայն վշտացնող բան մը չըրինք : Մարդիկ արդարեւ հետամուտ են գոհացում տալ իրենց փափաքներուն, բայց այդ հետամտութեան մէջ Աստուծոյ դէմ գործելու դիտաւորութիւն չկայ : Արդարեւ մարդիկ զիրար կը խաբեն առեւտուրի մէջ : Բայց զԱստուծո վշտացնելու համար չեն ըներ : Նոյն իսկ շատեր, երբ զԱստուծո ուրանալով անհաւատ կ'ըլլան, ոչ թէ Աստուծոյ գոյութիւնը դիտեն ու զայն կ'ուրանան նախատինքի համար, այլ կը հաւատան թէ Աստուծո չկայ եւ ճշմարտութեան հաւատարիմ գտնուելու համար կ'ըսեն թէ չկայ : «Աստուծո չկայ» ըսելը շատ անհաւատներու աւելի դժուար է եւ աւելի սուղի կը նստի քան հաւատացեալներու համար : «Աստուծո չկայ» ըսելը Ո՛րքան քիչ մարդ կայ Աստուծոյ զղուող եւ անոր հետ յայտնապէս կռուող ու թշնամացող : Շատերս մեր ամբողջ կեանքին մէջ այդպիսի մէկ մարդու իսկ չենք պատահած :

Արդ, եթէ Աստուծոյ դէմ վշտացած չենք եւ զԱստուծո չենք վշտացուցած, անոր հետ հաշտուելու ինչ կայ :

Անգամ մ'ալ Աստուծոյ կողմէն նայինք : Աստուծո ամէն մարդու համար ի յաւիտենից տնօրինութիւններ ըրած է : Այս խօսքով չենք ուզեր հասկցնել թէ Աստուծո մարդոց մէկ մասը երկինքի եւ մէկ մասը դժոխքի համար ստեղծած է : Երկինքը եւ դժոխքը մարդս ինք կը շինէ : Այլ ըսել կ'ուզենք թէ

Աստուծո ամէն մէկ անձի համար փառաւոր նպատակ մը, կատարելու պատուական գործ մը, ստանալու յաւիտենական կատարելութիւն մը պատրաստած է : Եւ սոյն նպատակը իր մօքին մէջ լոկ ծրագրելէն զոհ չըլլալով՝ զանիկա մարդուն յայտնել ուղած է : Այս պատճառաւ Աստուծո բազմաթիւ եւ բազմադիմ կերպերով կը խօսի մարդուն : Բայց ցորքան մարդ իր իղձերը եւ ցանկութիւնները յագեցնելու հետամտի, եւ լոկ երկրաւոր եւ անասնական կեանքով զոհ ըլլայ, ոչ Աստուծոյ ձայնը կը լսէ, ոչ ալ Աստուծո փառաւոր նպատակին եւ կատարելութեան կը հասնի : Բայց միայն այսքան չէ : Աստուծո, մարդու ինչ ինչ գաղափարներ թելադրելով, չըսեր «Գնա ասոնց համեմատ ապրէ եւ կատարեալ եղիր» : Աստուծո կ'ուզէ բարեկամանալ մարդուն հետ, կ'ուզէ սիրել զանիկա եւ սիրուիլ անկէ : Կ'ուզէ անոր սրտին մէջ ապրիլ : Մարդուն հետ Աստուծոյ յարաբերութեան մէջ բուն նպատակն է սրտի սոյն առնչութիւնը կամ էութեան փոխանակումը : Սէրն է : Բայց այն մարդը որ իր ցանկութիւններուն գերի է, այս անտեսանելի էակին սիրոյ այս առաջարկները չլսեր եւ չյարգեր : Ուրեմն ըսել է թէ Աստուծո մարդոց հետ գործ ունի : զանոնք կրթել կ'ուզէ, անոնք չեն հասկնար : զանոնք բարձրացնելու կ'աշխատի, անոնք կը նուաստանան : զանոնք սիրել կ'ուզէ, անոնք սիրտերուն մէջ մտնել կ'ուզէ, անոնք իրենց սիրտերը կը փակեն անոր դէմ : Եւ այս վիճակը ինչ ներգործութիւն կ'ընէ Աստուծոյ սրտին վրայ : Եթէ երիտասարդ մը կրթել ուզեցիր, եւ այդ երիտասարդը անարգեց իմաստութիւնը, եթէ անհատ անձ մը կամ ժողովուրդը բարձրացնել ուզեցիր, եւ անոնք նուաստ բաներէ հաճոյք զգացին, եթէ զոնք ուզեցիր մէկը սիրել, բայց անիկա քու սիրոյդ հանդէպ պող վարուեցաւ, այն ատեն կրնաս քիչ մը երեւակայել թէ Աստուծո ինչ կերպ զգացում կ'ունենայ :

Դարձեալ, մարդս Աստուծոյ այս առաջարկութիւնները չընդունելով թէ՛ իր անձին կը վնասէ թէ՛ ուրիշներուն : Տիեզերքի պատմութեան մէջ Աստուծո միլիոնաւոր դարերէ հետէ մարդու համար կարեւոր պատրաստութիւններ ըրած է : Հոսիկ ուրեմն, բանաւոր եւ ազատակամ մարդը գոյութեան բերած է, եւ հիմա մեղքը կը սպառնայ եղծել զեղծել դարերու արդիւնք եղող այս մարդը : Այս աւերումը, եղծումը կատարողը Արարչին դէմ թշնամական զգացում ունենայ թէ ոչ, վախճանն ու հետեւանքը կործանարար են՝ եւ անելի : Աստուծոյ զգացումներուն վրայ ներգործող բան մըն է այս :

Ուրեմն ըսել է թէ, մեղաւորը Աստուծոյ դէմ թշնամութիւն կրէ՝ թէ ոչ, անոր գործը եւ Աստուծոյ զգացումները իրարու հետ ներդաշնակ եւ համաձայն չեն :

Որպէս զի տիեզերքին մեքենան գործէ, կամ հաշտութիւն կամ ընդհարում ըլլալու է Աստուծոյ եւ մարդուն մէջտեղ : Այս հաշտութեան գործին մէջ Աստուծոյ կողմանէ ընելու բան չկայ : Ընելու գործը ամբողջապէս մեղաւորին կը պատկանի : Աստուծո միշտ կը սիրէ : անոր անունը Սէրն է : Աստուծո իր կարգադրութիւնները, տնօրինութիւնները չփոխել եւ չկրնար փոխել : Աստուծո չարը իրեւ բարի չտեսներ եւ չկըրնար տեսնել : Վասն զի այն ատեն իր անձը ուրացած պիտի ըլլար : Փոխուողը, դարձողը, զիջողը, համակերպողը մարդն է :

Եւ սոյն հաշտութեան իրադրո՞ման համար մեղաւորին ըսուելու բաները հետեւեալներն են :

1. ՉԱստուծ հաշիւի առ կէտէդ մէջ : Գիտունները, երբ անկարող եղան Ուրանոս մոլորակին անձանօթ շարժումները ծանօթ մոլորակներու միջոցաւ բացատրել, ուրիշ անձանօթ մոլորակի մը գոյութիւնը մակաբերեցին, եւ այսպէս Նպտոն մոլորակը գտան : Մարդուս կեանքն ալ գտնուած նիւթական եւ կենդանական գորութիւններով չենք կրնար բացատրել, անոր ազդեցութիւն ընող ալճեպրակա՞ն Բ մը կայ, Աստուծո : ՉԱստուծ ալ հաշիւի առ, եւ կը լուծուի հանելուկը : Մեղաւորին կ'ըսենք, Աստուծոյ տնօրէնութիւնները եւ սէրը հաշիւի առ եւ մեղաց թողութիւն եւ խաղաղութիւն ստացիր : Անհաւատին կ'ըսենք, ՉԱստուծո հաշիւի առ, եւ քու տարակոյճներդ պիտի փարատին : Ապրէ իբր թէ Աստուծո կայ, եւ Աստուծոյ գոյութեանը պիտի համոզուիս :

2. ՉԱստուծ հաւնել : Գործդ չյաջողիր եւ զոնք տրտունջ կ'ընես : Ներսիրդի՞ք հանգիստ չէ, կեանքդ աններդաշնակ է : ձեռք բերած բաներդ քեզ զոհ չեն ըներ : Ձեռք կը բերես, բայց ձեռք բերելէդ ետքը, զոնք քու անձը ձեռք բերածէդ բարձր կը գտնես : Դրժուարութիւնդ այն է որ կեանքիդ մէջ քեզի զրուցող մը կայ : անոր ձայնը կը լսես, բայց նշանակութիւնը չես հասկնար : Սամուէլ մանուկին պէս «Ահաւասիկ եմ» կ'ըսես եւ փոխանակ Եհովայի երթալու, Հեղի կ'երթաս : Եհովա քեզ կը կանչէ, մտիկ բրէ եւ հասկցիր :

3. Աստուծոյ հաւանք : Այս «հաւանք» բառը ամէնէն աւելի սխալ հասկցուած բառերէն մէկն է : Հնադանութիւնը սիրոյ եւ իմաստութեան միացումն է գործադրութեան մէջ : Երբեք լսած ես անկիւնը կեցած քնարի մը թելին ձայնի մը պատասխանել : Հնադանութիւնն է փոքր եւ տգէտ կամքի մը պատասխանել մեծ եւ գիտուն բայց սիրելի կամքի մը : Արարածին՝ Արարչին ձայնին պատասխանելն է : Աստուծո մեղի համար յաւիտենական տնօրէնութիւններ ըրած է, եւ մենք կ'ըսենք, «Ով Տէր, այդ տնօրէնութիւններդ ինծի ցուցուր, եւ ես ըստ այնմ ապրիմ» : Աստուծո մեղի կ'ըսէ զանոնք, եւ մենք կը կենանք մտիկ կ'ընենք, կը հասկընանք եւ կը գործադրենք : Աստուծո կ'ուզէ սիրել մեզ եւ բնակիլ մեր մէջ, մենք ալ զԱնիկա կը սիրենք եւ Անոր յաւիտենական սրտին մէջ կը հանգչինք, Աստուծոյ հետ կը հաշտուինք, «Աստուծոյ կը հաշտուինք» (Իկոր. Ե. 20 համարին բնագիրը) :

ԱՌՕՐԵԱՅ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ
(Դէկտ. 1-7)

Ուրեմնքն Ժ Էստրէնիէ

Բ. Բ. Օր. Ա. 22-33 : Աստուծո մեղի հետ ալ կ'երթայ եւ ճամբայ կը ցուցնէ : Ուշ գիր համար 31ի յայտնած փափուկ եւ քաղցր զգացումներուն : Եթէ գիտնայինք Աստուծոյ մեղի հետ ունեցած վարմունքին բնութիւնը, մեղի անկարելի պիտի ըլլար կեանքէն յուսահատիլ եւ վշտութեամբ ու հոգեբով ծանրաբեռնիլ : Այսօր աշխատէ տեսնել կեանքիդ մէջ Աստուծոյ քաղցրութիւնը :

Գ. Ե. Ժ. 6-9 : Այս առաւօտ Աստուծոյ հաւատք խնդրէ : Ան թող օգնէ քեզի որ իրեն հաւատաս եւ մարդոց վստահիս : Այն ատեն պիտի զգուշանաս ուրիշներուն սիրտերը վշտացնող վարմունքներէ, եւ պիտի խօսիս մարդիկ խրախուսող խօսքեր միայն :

ՄԵՐ ՊԱՐՏԱԿԱՆ ՈՒԹԻՒՆԸ
ՀԱՆՐԱՊԵՏ ՈԶ-ԱԻԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ
ԺՈՂՈՎՈՐԴՆԵՐՈՒՆ(*)
4.

3. Փոխադարձ ծանօթութեամբ եւ յարաբերութեամբ մեր եկեղեցիները զարգացնելու համար՝ յարաբերութեան առաւել ընդարձակ շրջանակ մը, եկեղեց. մեծագոյն կեդրոնական միութիւն մը կազմելու ենք։ Անհատ եկեղեցիի մը անդամներն իրարու հետ սէր եւ միաբանութիւն անուցանելու են, յետոյ այս եկեղեցիներն ալ իրարու հետ յարաբերութիւն ընելով եկեղեցական միութիւններ կազմելու են, եւ ամէնէն ետքն ալ տարբեր միութիւնները իրարու հետ եկեղեց. մեծագոյն միութիւնը — կեդրոնական Միութիւն մը — կազմելու են։ Կը յուսանք որ այս պարագային՝ փոքրիկ եկեղեց. կեդրոնական միութիւնը՝ պիտի յօժարի իր անունը նշելիք այս գլխաւոր կեդրոնական Միութեան։ Որեւէ շրջանակի եկեղեցի այս կերպով թուրքիոյ մէջ գտնուած բոլոր եկեղեցիներուն հետ ուղղակի առնչութիւն եւ վերաբերութիւն կրնայ ունենալ։ Ուրախ ենք որ այս կեդրոնական յարաբերութեան պէտքն զգալի եղեր է եւ կ'ակնկալենք որ շատ չանցած իրադրութիւն։ Մեզի կը թուի թէ Կիլիկիոյ եկեղեցական Միութիւնը, որ կարողացող ըլլալ կ'երեւի, պէտք է՝ նախաձեռնարկ ըլլայ այս բանի մէջ։ Եւ արդէն մեր կարողացողն անդամներէն մէկը, Փրոֆ. Յ. Գրիգորեան, կ'երթայ տեղ մը եւ կը ստանձնէ գործ մը, ուրկէ եւ որով, կը յուսանք թէ, մեծապէս պիտի նպաստէ եկեղեցիներուն այս ընդարձակագոյն շրջանակին կեդրոնական ձուլումին։

Այս գլխաւոր կեդրոնին մեծ գործերէն մին ըլլալու է կանոնաւորել եւ զօրացնել Ազգապետարանը, որուն գոյութիւնը երբեմն կենսական կարեւորութիւն ունի մեր եկեղեցիներուն գոյութեան եւ բարգաւաճման համար։ Պէտք է թուի թէ չեղած ենք մեր նիւթէն՝ կամ կը խօսինք զայս չնշարժող բաներու վրայ։ Ոչ այդպէս։ Հարցուցինք թէ ինչ կերպով կրնանք լաւագոյնս կատարել մեր պարտականութիւնն առ ոչ-Աւետարանական։ Ուղեցինք պատասխանել թէ կարեւոր կերպ մը սա է որ մեր եկեղեցիները թէ՛ անհատապէս եւ թէ՛ յարաբերապէս զօրանան փոխադարձ սիրով եւ ծանօթութեամբ, զի որչափ պատրաստուին այս բաներով, այնչափ աւելի կարող պիտի ըլլան իրարու գործակցել հանդէպ ոչ-Աւետարանականներուն։ Ասիկա հարկաւոր զարգացում մը եւ պատրաստութիւն մ'է, առանց որոյ պիտի չկրնանք ըստ արժանւոյն յաջողիլ մեր ձեռնարկին մէջ։ Չէ թէ անշուշտ, այլ ընկերակցութեամբ կը պահանջենք որ փոխադարձ յարաբերութեամբ ածին եւ զօրանան մեր եկեղեցիներն յօգուտ ոչ-Աւետարանականներուն։

Գ. Մեր պարտականութիւնը ուղղապէս կատարելու համար ոչ-Աւետարանականներուն չմօտեցած՝ ուրիշ հարկաւոր պատրաստութիւն մ'ալ ունինք տեսնելու, որ է հանրային պարտաւորել շէշ անոնց յարաբերութեամբ։ Ասիկա կը պահանջէ որ մենք զմեզ, եւ զանոնք ալ, աղէկ ճանչնանք, եւ զիստանք՝ զմեզ անոնցմէ տարբերող բաներուն բնութիւնն եւ կարեւորութիւնը։ Արդ, ինչո՞վ եւ ո՞րչափ կը տարբերի Աւետարանականութիւնը ոչ-Աւետարանականութենէն։

(*) Ամբողջ գրութեան մէջ ոչ-Աւետարանական անունը կը տրուի խղճով, չեղող ֆրիտոնեաներու, միայն զանազանելու համար զանոնք Աւետարանական կոչուած ֆրիտոնեաներէն։

Թիւնը ոչ-Աւետարանականութենէն։ Պատասխանել ձեռնարկած՝ կ'ուզենք յիշել այս նկատմամբ եղած երկու ծայրայեղութիւնները։

1. Ոմանք կ'ըսեն թէ անոնց եւ մեր մէջ տեղ էական տարբերութիւններ չկան։ Այսպէս խորհիլն յառաջ կու գայ կամ կրօնական տգիտութենէ եւ կամ անտարբերութենէ։ Անոնք որ գիտեն թէ ինչ է Աւետարանականութիւնը, եւ ինչ է Աւետարանականութիւնը, Օրթոդոքսութիւնն եւ Կաթոլիկութիւն, եւ չեն անտարբեր ի մասին կրօնական խնդրոց, չեն կրնար այսպէս ըսել։ Յաւալի է որ մեր ժողովուրդներէն շատեր տակաւին կը հաւատան թէ տարբերութիւն չկայ Աւետ. եւ Ազգ. եկեղեցիներուն մէջտեղ։ Ասոր պատճառը տգիտութիւնն է, նաեւ մեր անխորհուրդ մերձեցումը եւ անխորհ յարմարացումը ոչ-Աւետարանականներուն, եւ մեր լուծութիւնը հանդէպ անոնց ըննադատութիւններուն։ Անոնք հարուածեցին մեր թէ՛ կրօնական եւ թէ՛ կրթական հաստատութիւնները, եւ մենք լռեցինք։ մեր ազգա եւ անտարբեր դասակարգերն ալ կարծեցին թէ իրաւացին է խորութիւն չկայ։ Եկեղեցւոյ անդամներ ունինք որ թէ՛ ժողովարանի եւ թէ՛ ժամու մէջ ալ կը հաղորդուին։ Գոյափոխութեան հաւատացող մը կը հաղորդենք մենք, եւ անոնք կը հաղորդեն մէկը որ չհաւատար։ Պէտք է սորվեցնել մեր ժողովուրդներուն թէ էական արբեւորութիւններով բաժնուած ենք անոնցմէ։

ԳԻՍԱԿԻ ՇԻՐՄԻՆ (*)

Ով իմ հոգւոյս կոյս իղձերուն եւ սրտիս թարմ յոյժերուն սիրակցորդ մտերիմը, ով սրտակից ընկեր եւ եղբայրակից, Աւագ, շարժուան փութացող սուրհանդակը վաղահաս մահուանդ բաթաբեր գոյժը պիտի բերէ։ Տխրալի մահազդը շատ սրտերու աղբից, իսկ իմ սիրտս խոցոտեց։ Շատեր կ'ափսոսան զքեզ, իսկ ես կուլամ, կ'այրիմ ու կը վրամ։ Թանկագին կեանքովդ հրճուիլ ու խայտալ կը յուսայի եւ, վահ, մահդ ողբալ պիտի ըլլար բաժինս։ Մահ եւ պատանք դեռ չէր վայելր այդ հասակին, ինչո՞ւ այդքան կանուխ փութացիր գրկել սեւ հողը։ Դեռ նոր սկսար իրական ու բեղմնաւոր կեանքն ապրիլ եւ, ո՛հ, իսկոյն կը մեռնիս։ Դեռ նոր կը ծագէր խոտամալից ու փայլուն կեանքիդ արշալոյսը, ինչ չուտ հասաւ տխուր վերջալոյսը։ Մարդիկ դեռ նոր սկսան սիրել զքեզ, իսկ դու կը խուսափիս։ Կեանքիդ շուրջ ինչ թարմ յոյսեր թառեցան, բայց դու զանոնք ամէնը վար թօթափեցիր ցիրուցան։ Մահիճէն աւելի գերեզմանի մէջ փնտռեցիր հանգիստդ եւ մահը։ «Երջանկութիւն» հրատարակեցիր վերջին պահուդ։ Անցաւորներու մէջ յաւիտենականը, երկրաւորին մէջ երկնայինն էր որ կը գիւթէր ու կը հրապուրէր զքեզ։

«Ու երբ զինքը (Յիսուսը) կը տեսնեմ, ո՛հ, ալ չեմ տեսնիր արեւ, լոյս, զինքը, միայն զինքը կը տեսնեմ»։ «Դու այնքան գեղեցիկ երեւցար ինչ օրերովդ, զու ջլատուած մարմնովդ որ ուրիշ ամէն գեղեցկութիւն նսեմացաւ աչքիս»։ «Ես սիրող էի գեղեցկին, ծովուն ու արշալոյսին, բայց յորմէնեմէ քեզ տեսած եմ, ալ բան չեմ տեսներ»։ «Երբ կ'ըսեն, 'գեղեցիկ', 'սիրուն', 'հաճելի', 'անուշ', միայն քեզ կը հասկնամ, Տէր Յիսուս։ Աշխարհը ցուցադրած է յափշտակիչ պատկերներ, հրապուրելի ժամանակ կարգացուած։

պուրիչ, այրող ու մեղմող։ այլ՝ կուրծքիս վրայ պատկեր մը կ'ախուած է՝ որուն նմանը չեմ գտներ։ այն քու պատկերդ է, Յիսուս»։ Հոգիդ յափշտակող եւ իր ետեւէն քաշող այս պատկերներէն հմայուած, այո, ալ աշխարհ նշանակութիւն չունէր քեզ համար։ «Չեմ կրնար ապրիլ իմ մէջս» կ'աղաղակէիր, «Կ'ուզեմ փախչիլ ինքնիրմէս, հոգիս թեւ առած կը թռչի յաւիտենական լոյսին, դէպ ի քեզ»։ Հասա՛ր վերջապէս փափաքիդ, ով Յիսուսի, բռնկած սիրահարը։

Օտար երկնից տակ ծաղկեցար, ով վերեղբայր, կեանքդ խոնկի մը պէս բուրեց առնու ու հաճելի, սակայն երբ խամրեցար առաւել զօրաւոր եւ բարկ բոյր մը սփռեցիր շուրջդ եւ բոլոր մթնոլորտը խնկաբուրեց։ Ծննդավայրէդ հեռի թաղուեցար, չիրիմդ դառն արցունքներու հեղեղներով ողորուցեցաւ։ ուսկից ունեցար լացողներու այս մեծ բաղմոնութիւնը։

Դագաղդ խնկաւէտ ծաղկներու պսակներ կը բուրեցնէ։ այդ յարգանաց ծաղկապսակները հոգեւոր ո՞ր բարի ծառայութեանդ փոխարինութիւններն են։ Կեանքիդ առաւօտը աննշան ու նսեմ, սակայն ո՛ւսկից այս փառաւոր եւ ուշագրաւ իրիկունը։ Յրապարտութեամբ մահուանդ ի լուր ողբ ու կոծ փրկեցաւ եւ ամէն կողմ արձագանգ դառաւ տխուր եւ սրտաճմլիկ։ Հաղարաւորներ են որ սրտաբեկ եւ անյոյս կը նային ետեւէդ թաց աչքերով եւ կը գոչեն, ափսոս։ Բեզ համար սպացող այսքան սրտեր ինտոր շահեցար, ով աղքատորդի։

Է՛հ, մարդիկ իրենց սրտին պատուակառնագոյն ընծան ձրի չեն տար մարդուն։ յարգանքի ինքնայորդորեւ յօժարակամ այդ ամէն ցոյցերը բարերարող սիրոյ եւ օգտամատոյց ծառայութեանց փոխարինութիւններ են։ սիրուեցար դու, վասն զի նախ դու սիրեցիր, յարգուեցար եւ զի նախ դու յարգեցիր։ համակրեցան ու լացին քեզ համար, վասն զի նախ դու համակրեցար անոնց։ կը փնտռուիս, վասն զի դու զանոնք փնտռեցիր։ տիրեցիր անոնց սրտին, վասն զի անկեղծ սիրով մը սիրեցիր զանոնք, հոգեկան բոլոր ազնիւ ուժերդ ու ձիրքերդ անոնց նուիրեցիր, անոնց համար բացիր պերճախօս բերանդ եւ անոնց համար շարժեցիր հրապուրիչ ու հմայող գրիչդ, ասոր համար անոնք չեն զլանար այսօր ի փոխարէն մատուցանել յիշատակիդ՝ իրենց սրտին ջերմագին ու ազնուագոյն յարգանքները։ Եթէ ներկայութեանդ ըլլային ատոնք, չպիտի հաւանէիր, գիտեմ։ Թող տուր որ անոնք ընեն արժանաւորն ու վայելուչը, իսկ ես այս պահուս այդ տաք յարգանքներու հանդէպ յուզուած կը փութամ քու տեղդ զգայուն սրտիս խորերէն ջերմագին շնորհակալութիւններու փունջ մը քաղել ի փոխարէն անոնց նուիրելու եւ ապա շարունակեմ զբաղել խորհրդովդ որ այնքան քաղցր եւ անուշ է հոգւոյս։

Դու երբեք չեղտ չղրիր քու կրկններու վրայ, ով ազնիւ եւ վեհոգի Աստուծորդի։ Լաշն ու բարձր ըմբռնումով մը բոլոր մարդիկ եղբայր ճանչցար։ Յարանուանական խտիրը քու նուիրական ու բարձր պաշտօնիդ անվայել դտար, ով նազովեցուցայն անկեղծ ու հաւատարիմ հետեւողը։ Միայն Ժողովուրդիդ եւ անոր մէջ հոգեւոր սիրեցիր։ չսիրեցիր մարդուն մէջ յարանուանական ոգին։ «Սիրեցէք զմիմեանս»։ այս էր այն գերագոյն եւ զօրեղ ճանքը, որ Աստուածային բանաստեղծութեան եւ երկնային երգեցողութեան մը պէս գիւթեց, հմայեց սիրտդ, եւ իր ետեւէն քաշեց կեանքդ։ Սէր էր քու կեանքիդ

(*) Խորհրդի մէջ կատարուած յիշատակի պաշտօնին ժամանակ կարգացուած։

բովանդակութիւնը . այս եղաւ կեանքիդ վերջին միմունքն ալ, «Աէր, սէր, սէր»

Բայց դու բոլորովին անգէտ չապրեցար, քեզի անծանօթ չէր մնար ժամանակին ու աշխարհի ոգին, ճանչցար դու անոնց նախապաշարունակները : Ասոր համար համակերպեցար . Պողոսի սկզբունք որդեգրելով, ամենուն հետ ամէն բան եղար որ ըլլայ թէ մէկ քանիններ ապրեցնես : Ծածկեցիր դու անձը, ծաղեցար Գիւսի անուան տակ, գրեցիր հոգեշունչ քարոզներդ, սրբազան գրականութիւն մը ծնար մոգիչ ու հրապուրիչ, որ սկիզբէն անգամ հրապուրուեցաւ գոհունակութեամբ կարդալու եւ, ահ, այդ անուան շուրջ ինչ հմայքներ թառեցան եւ ինչ գողտրիկ գովեստներ տեղացին անոր վրայ, որուն ի լուր կը ցնծար ի հեռուստ մտերմիդ հոգին, իսկ դու, ով համեստ մարդ, յամառ լուրթեան մը մէջ խուլ ու անտարբեր կը մնայիր այդ գովեստներու հանդէպ, խոյս տուիր դու զքեզ հալածող համբաւէն ու փառքէն : Օր մը, երբ բարեկամ գրիչ մը Գիւսի ով ըլլալը հրապարակելու բարեմտութիւնն ունեցած էր, ցաւով գրեցիր ինձ թէ, «Մեծ վնաս մը հասցուց ինձ : Ես համբաւ չիմեցի համար չեմ գրեր, միայն նպատակս է հոգիներու օգտակար ըլլալ» : Այո, այդ եղաւ կեանքիդ բարձրագոյն նպատակը, որուն կառնեցար եւ որուն համար միայն ապրեցար : Բայց, ո՛հ, քանի կը մտածեմ կեանքդ եւ քանի կը չըզթայուին աչքիս առջեւ կեանքիդ անցեալ գոհարութիւնները, դաժան չքաւորութեան ծնած զրկումներն ու տառապանքները, հոգեկան տաճնապնները, անյուսութիւնները ու լիկումները, դու այնքան աւելի մեծ կ'երեւիս ինծի քան զոր այդ կը ճանչնան զքեզ, այնքան աւելի կը համակրիմ եւ կը կսկծամ զքեզ : Ո՛հ, ինչ փշալից եւ անհարթ ճամբաներէ անցար, մարմնական ինչ վշտեր ու նեղութիւններ կրեցիր, որոնք զքեզ չթողուցին մինչեւ վերջն ալ . զանոնք սրտիդ խորը ծածկեցիր, որպէս աղաւնին անգութ, որ արդէն ստացած վերքը կը ծածկէ իր թեւերուն տակ : Նիստ քիչերը հասկցան թու սրտածախիկ ու մելամաղձիկ տողերուդ նշանակութիւնը :

Կեանքի դառնութեանց անտրտուն լուրիւր, հաւատք, յոյս եւ սէր զօրավիդ ունենալով : Կը հաւատամ, կրծող ցաւերէ եւ մաշող վշտերէ ազատուած երջանիկ ես դու այսօր : Բայց, ո՛հ, բաժանումիդ կսկիծը դեռ մեզ չթողուր, չեմ կրնար մոռնալ կեանքդ օգտամատոյց եւ բեղմնաւոր . քանի՜ կը վերջիչեմ ձերքերդ չքնաղ եւ ազնիւ, այնքան կը ծանրանայ մեր սրտի վիշտն ու սուգը : Նմաններուդ մէջ քիչերու կը հանդիպինք, որոց մէջ միացած ըլլան այնքան պիտանի եւ բազմակողմանի ձիրքեր :

Հովիւ մ'ըլլալ եկեղեցւոյ այնքան պարտաճանաչ եւ նուիրուած, այնքան բարձր եւ արժանաւոր, իսկ դեռ խոնարհ : Սիրելի անոնց մէջ մի անհատը եւ սիրուիլ անոնցմէ, գուրգուրալ հոգիներու վրայ եւ նուիրուիլ անոնց վրկութեանը : Կը լսենք թէ հոգեվարքի ճգնաժամներուդ մէջ անգամ չթերացար պարտականութեանդ մէջ, չմոռցար հօտքեթէ եկեղեցի չկրցար երթալ, եկեղեցին ըովդ բերիւր վերջին խօսքերդ ըսելու, եւ չեմ գիտեր չյիշեցիր եւ բան մը չապարկեցիր այն պահուն հեռուոր սիրելիներուդ ալ որ այնքան կը սիրէիր :

Ով դուք որ Աստուծոյ պաշտօնեայ ըլլալ կոչուած էք, այս սիրուած հովուին չիրմին շուրջ բոլորեցէք, օրինակելու անկէ ինչ որ

ամենակարեւոր է ձեզ համար : Հոգեովցուած քարոզիչ մ'ըլլալ, ամպիրոնին վրայ հրեղէն ու պերճախօս լեզուով ունկնդիրներու միտքն ու սիրտը հմայել, ազդուիլ ու ազդել, գոռալ, յուզուիլ եւ յուզել, հաւատալ եւ հաւատացնել ու համոզել : Ո՛րքան յստակ, սուր եւ թափանցող աչքեր ունէր հոգիդ, ինչ սրաթոնի եւ զօրեղ թեւեր ունէր հաւատաքդ որ քեզ երկրի սահմաններէն վեր, լուսաւորներէն ու մեր տեսութենէն անդին կը տանէր : Ինչ խորաթափանց յայտնութիւններ ու մտածումներ էին որ կը բերէիր մեզ մատուցանելու Փրկիչդ եւ անոր սիրոյն վրայ : Հապա կրնանք մոռնալ գրելու բարձր կարողութիւնդ . հոգին էր որ կու գար դպչիլ գրիչդ, ներշնչել ու ոգեւորել . գողտրիկ լեզուդ գեղարուեստ մ'ունէր հմայող եւ ուժ մը անդիմադրելի : Անիկա թու մայրենի լեզուդ չէր, բայց այնքան լաւ սովորած էիր անոր գործածութիւնը որ ոչ ոք պիտի գուշակէր գրչէդ թէ օտար մ'ես : Մին քու մէջ Շնորհալիին եւ միւսը Յովհաննէս Մկրտչի հեղութիւնը գտաւ, իսկ, թող, որ ես ալ վաշեշաբար՝ Եփրեմ խորինի վերականգնացած հոգին կոչեմ զքեզ, այն՝ որը «Հոգւոյն Սրբոյ փողահարը» կոչել սովոր ենք : Եփրեմ, այդ էր արդէն դպրոցական անունդ մեր մէջ, որ մանուկ հասակէդ ընտրած էիր եւ կը սիրէիր այդ անունով կոչուիլ : Բայց թող որ ուրիշ խօսքերով ներկայացնեմ զքեզ : Եկեղեցւոյ հովուութիւնը գործող ու պաշտօնդ էր, հոգեշունչ պերճախօսի եւ բանաստեղծ գրագէտի ձիրքերը օգնականներդ, պարտաճանաչութիւն եւ անձնուիրութիւն՝ սիրած պարտականութիւններդ : Հաւատքը զօրութիւնդ էր, Յիսուս եւ անոր ճշմարտութիւնները ամենասիրելի մտածումներդ, հոգիներու փրկութիւնը կեանքիդ ամենամեծ հոգը, հեղութիւն եւ համեստութիւն սիրելի ունաւորութիւններդ, կապալէ եւ անխնայ գովելի ջանքդ, սէրը կեանքիդ բովանդակութիւնը եւ օգտակար ըլլալը կեանքիդ բարձրագոյն նպատակն էր : Ահա դուն, ով ողբալի Գիւսի : Ի՛նչ, երթաւ բարեաւ, ով պաշտելի պատուելի : Երկինք չհաճեցաւ որ ալ աւելի մնաս մեր քով, չուզեց որ ալ աւելի օգտուինք կեանքէդ . օրհնեալ ըլլան կեանքիդ այն յիշատակները որ մեզ կը թողուս, դու անմահ ես մեզ համար քու գործքերովդ, պիտի ապրիս մեզ հետ եւ պիտի խօսիս տակաւին : Հոգեշունչ եւ հոգեզմայլ գրուածքներդ պիտի շարունակեն կեանքիդ նպատակը իրագործել, անոնք պիտի չդադրին սիրած համայնքիդ օգտակար ըլլալէ :

Ով Աստուած, դու որ կանչեցիր քեզ պաշտող ծառայ, միթէ պիտի մոռնամ եւ լքանեմ անոր այրին ու որբերը անխնամ եւ անյոյս : Հայր, քու խոստմանդ համեմատ դու Հայր եւ խնամակալ եղիր եւ հոգա դանոնք : Առ ափիդ մէջ անոր զաւկները, եւ իրենց հօրը պէս մարդկութեան օգտակար գործիքներ չինէ : Որք մի թողուր, Տէր, անհովիւ եկեղեցիներն ալ, եւ ի մասնաւորի դուն պատրաստէ արժանաւոր հովիւը այն եկեղեցւոյն, որմէ խլեցիր Վեր. Ա. Կ. Պետիկեանը :

Նարեքդ

ԱՆԱԿՆԿԱՆ ՄԱՋ ՄԸ

Հոկտ. 10/23 հինգշաբթի օրը երեկոյին աշակերտուհիներ ամէնէն ալ իրենց անկողինները կը մտնեն քնանալու համար : Չարշամ պաքի Օր. Լուսնթագ Իրատեան եւս իր օրուան պարտականութիւնները կատարած

եւ նոր կորովով մը իր հետեւեալ օրուան գործերուն պարապելու յոյսով . ուրախ գուարթ կը մտնէ անկողին եւ կը ննջէ խաղաղիկ : Սակայն, աւաղ, այդ նինջը անոր վերջին քունը եղաւ : Ալ չարթնցաւ ան : Գոյէճիս բժիշկ Տր. Մարտին, որ իր քաղցր բնաւորութեամբ ամէնուն համակրանքը չահած է եւ «հրեշտակ» տիտղոսը առած, հառաւ իսկոյն եւ մինչեւ առտու անոր վրայ տեսնուած մի քիչ տաքութիւնը կեանքի փոխարկելու համար ամէն բժշկական եւ արհեստական միջոցներ ի գործ դրաւ, սակայն ի գո՛ւր :

Օրիորդին այդ անակնկալ մահուան գոյժը գոյէճի չըջանակին մէջ տխուր ազդեցութիւն ձգեց, նախամաւանդ ամէն անոնց վրայ որ զինքը մօտէն ճանչցած եւ նախորդ օրը իր ծիծաղկոտ դէմքը տեսած էին : Թաղման տխուր հանդէսը կատարուեցաւ Աղջկանց դպրոցի սրահին մէջ : Կը նախագահէր Մր. Հուայթ, որ պարագային յարմար խրատականներ խօսելէ եւ հանգուցեալին կեանքին այլեւայլ կողմերը վեր բերելէ վերջ ի բեմ հրաւիրեց Գէորգ Էֆ. Կիւլեանը, օրիորդին տաւակայ ծնողաց ամենամօտ բարեկամը եւ անոնց միակ ներկայացուցիչը, որ Յոր. Ժ. Զ համարին վրայ պատշաճօքն խօսեցաւ եւ հանգուցեալին ծնողաց կողմէ հանդիսակաւնաց շնորհակալութիւնը յայտնեց կտրուկ ու թրթռուն բառերով :

Մահուան պարգած տեսարանը ինքնին յուզիչ է : Սակայն այս մահը իր յանկարծահասութեամբ աւելի կը յուզէր սրտերը : Խեղճ օրիորդը բնաւ պատեհութիւն ունեցած չէր իր զգացումներն յայտնելու ու գոնէ իր սիրելի ծնողաց վերջին հրաժեշտի ողջոյն մը դրկելու : Եթէ մի քանի րոպէներու կարճ միջոցը ունենար, արդեօք ինչե՞ր պիտի խօսէր աշխարհի կեանքին վրայով եւ ինչե՞ր պիտի յայտնէր իր աչքերուն առջեւ պարզուած նոր աշխարհէն : Այսպիսի անակնկալ մահուան մը առջեւ է որ մարդ կը զգայ թէ միայն ներկան է որ իրն է եւ պէտք է կատարէ ներկային մէջ ինչ որ կը զգայ թէ պարտականութիւնն է :

Երթալ բարեաւ Օր. Լուսնթագ Իրատեան, բայց անոր մահուան տուած դասերը թող անջնջելի մնան ամէն անհատի : Սուրբ Հոգւոյն մխիթարութիւնը կը հայցենք օրիորդին սգացեալ ծնողաց եւ եղբօրն ու քոյրերուն, նաեւ բոլոր հեռաւոր ու մօտաւոր ազգականաց ու բարեկամաց :

Մարդուան Ս. Պ. ՄԱՆԱԿԵԱՆ

Ա. Զ. Դ.
ՀԱՆՐԱԳԻՏԱԿԱՆ ՕՐԱՑՈՅՑ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ
1903

(Գ. Պարագրաֆ)

Պարզը 120 երես, 1 դահ. : Ընդարձակը 320 երես, 3 դահ. : Մաքուր տիպ, տոկոսն կազմ. Կեդրոն Մատթէոսեան վաճառատուն, Կ. պոլիս : Բովանդակութիւն . Տոմարական ճոխ գիտելիք, բարոյական, առողջապահական քերական, կանանց, օրիորդաց, երիտասարդաց, գործի մարդոց բաժին, հարցերու պատասխաններ : Վիճակագրութիւնը, չերամ, մրցանակաւոր խնդիրներ : Չուարձալիք, պատմական, բժշկական, գիտական, երկրագործական — թիւերի հասցնել : Չորս հանգուցեալ երէցներու պատկերներ :

Ե. Գ. ԸՆԿԵՐԱՑՈՒԹՅԱՆ ԿԻՐԱԿԵՐՈՐԵԱՑ ԱՂՔՈՒՆԵՐԸ
Ի ԲԷՍԹ, ԳՈՒՆԱՎԱԿՈՒՆ, ԺԱՄԸ 9 1/2 ԻՆ (Ը. Թ.) :
Նիւթ, Մատ. Ի Զ. 75 :

ՀԱՆԴԵՍ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վեհ. Սուրբաթի Երկուշաբթի Անգղիոյ Էտուրա Է թագաւորին շնորհաւորական հեռագիր մը զրկեց անոր ծննդեան տարե- դարձին առիթով։ Երեքշաբթի ալ Իտալիոյ Թագաւորին հեռագիր մը զրկեց նոյնպիսի առիթով։

Քոսթաթի փաշա Անթոնիո, որ եօթը տարիէ ի վեր Լոնտոնի Օսմանեան դեսպան էր, երեքշաբթի մեռաւ իր քնակարանին մէջ ի Հէյպէլի Ծնած էր Իւսկիւտարի մէջ 1838ին։ Երբ դեռ 23 տարեկան էր, Հէյպէլի Ծո- վային վարժարանին Յունարէնի ուսուցիչ կարգուեցաւ։ Յետոյ կառավարական քաղա- թիւ պաշտօններ վարեց գոհացուցիչ կերպով եւ վերջին պաշտօնը Լոնտոնի Օսմանեան դեսպանութիւնն եղաւ։ Շատ աստիճաններ եւ պատուանշաններ ընդունած էր իր կա- ռավարութենէն, ուրիշ շատեր ալ օտար կա- ռավարութիւններէ։

Որովհետեւ նպաստաւոր դատուած էր Օսմ. բանակին մէջ ալ գործածել Գերմանական բանակներու զինուորական պիտոյքի հայ- թայթման եւ առաքման գործիւնը եւ հրա- մայուած էր այդ մասին հարկ տեսնուած պատրաստութիւններն ընել, Գերմանացի Ֆոն Քալիշը փաշա տեղեկագիր մը պատրաստեց, որ քննութեան բովէ անցուելու համար ընդ- հանուր սպայակոյտի զիւանդին յանձնուեցաւ։

Գոսովայի թերթին մէջ կը կարդացուի թէ կառավարութիւնն իմանալով թէ աւազակ- ներէն ոմանք Իփէք գաւառակի Պէնիչէ եւ Ղրապիթէ գիւղերուն մէջ պահուըտած են, տեղւոյն կառավարչի փոխանորդը զինուոր- ներու եւ ոստիկան զինուորներու խմբով մը այդ գիւղերը գնաց եւ պաշարեց աւազակ- ներուն պահուըտած տեղերը։ Աւազակները պաշարման գծին վրայ յարձակելով գէնք պարպեցին կայս. զօրաց վրայ։ Օսմ. զօր- քերն ալ փոխադարձաբար գէնք պարպելով աւազակներէն մէկ քանին վիրաւոր, մէկ քանին ալ մեռեալ, վիճակի մէջ ձերբակալե- ցին եւ քանի մը ոչխար եւ արջառ գրաւեցին։

Ծովային նախարարութիւնը Օսմ. նաւա- տորմի նաւերէն ոմանց նորոգման համար Ճենովայի Անալտո եւ Ընկերութեան հետ պայմանագրութիւն մը կնքած է՝ երկու տարուոյ պայմանաժամով։ Այդ ընկերութեան կողմէ Իտալացի 45 գործաւորներ ընտանիքով Կ. պոլիս եկան։

Գասթէմուէնի կուսակալութեան եւ Անա- տոլուի ինչ ինչ կողմերը ծաւալած Գաղղիա- կան տխտին համար չորս տարի առաջ Ֆոն Տիւրինկ փաշա այն կողմերը զրկուեցաւ կայս. հրամանով եւ շատ միջոցներ գործա- ծեց ակտաւորները դարմանելու եւ ակտին ծաւալման առաջըն առնելու համար։ Այս օրերս Ֆոն Տիւրինկ փաշա Գերմանական համալսարանի մը պաշտօնեայ կարգուեցաւ եւ Գերմանիա պիտի երթայ։ Այս առիթով Մեծ Եպարքոսին տեղեկագիր մը մատուց, որով ցոյց կու տայ թէ առողջապահական ինչ անօրինութիւններ անհրաժեշտ են այն կողմերու այդ դարչելի ակտը արմատաքի ըռնալու համար, եւ կը յանձնարարէ այն կողմերու առողջապահական մասնախում- բերու վերին հսկողութիւնը Րիտըր փաշայի յանձնել։

Ներքին գործերու նախարարութիւնը կու- սակալութիւններու պատուիրեց գործադրել գաւառային բանտերու եւ բանտարկեալներու

կացութիւնը բարեփոխելու կայս. հրամանա- գիրը։

Այսուհետեւ Հայէպ-Ուրֆայի թղթատա- րը մինչեւ Տիարպէրի եւ անտի մինչեւ Մուսուլ պիտի երթայ։ Ուստի ձեռնհաս իշ- խանութեան պատուիրուեցաւ շաքար եր- կու անգամ թղթատարական ծրարներ զըր- կել մայրաքաղաքէս Տիարպէրի։

Դեղագործները դեղագիրներու պատրաս- տութեան համար հաստատ եւ միօրինակ սակացոյց մը չունին։ Շատ տարբերութիւն կայ անոնց պահանջած գիներուն միջեւ։ Վերջերս անոնց ընդհանուրին կողմէ յայ- տագիր մը մատուցուեցաւ կայս. Բժշկական վարժարանին եւ Առողջապահական Ընդհա- նուր Խորհրդէն քննուեցաւ։ Որոշուած է դեղերու սակացոյց մը պատրաստել որպէս զի դեղագործներն ըստ այնմ գործեն։

Գարձեալ ծանուցուեցաւ թէ բժշկութիւն ի գործ դնելու չեն այնպիսիներ, որոնք թէ- պէտ բժշկական վկայագիր ունին, բայց զայն վաւերացուցած չեն կայս. Բժշկական վար- ժարանէն։

Անցեալ շաբթու երկրաշարժ պատահեցաւ Էրզրումի մէջ եւ Պրուսայի մօտերը։

Պաքուի Անգղիացի, Հայ եւ Ռուս նաւ- թատերերը մեծ դաշնակցութիւն մը կազ- մած են։ Անոնցմէ իւրաքանչիւրը օտար եր- կիր զրկելու նպատակով նորակազմ այդ դաշնակցութեան պիտի տայ տարեկան սա- չափ նաւթ կամ քարիւղ ամէն տարեգլխի որոշուելիք գնով, եւ չափէն 100 ին սաչափ պիտի առնէ տարւոյն վերջը։ Սոյն դաշնակ- ցութեան մէջ կարեւոր դերք կը գրաւէ Պ. Մանթաշեան, որու հարստութիւնը 7 միլիոն Անգլ. ոսկի կը հաշուուի եւ որ աշխարհի ամէնէն հարուստ Հայը կը կարծուի։

Բողոքականներու Ազգապետ Յակոբ Էֆ. Պոյաճեան Անգղիոյ Թագաւորին ծննդեան տարեդարձին առիթով Անգղիական դեսպա- նատուն գնաց եւ իր շնորհաւորութիւններն յայտնեց դեսպան Սըր Նիքոլաս Օքսըրի, որ յետոյ շնորհակալութեան քարտ զրկեց Ն. Վսեմութեան։ Քաղաքապետական Ժո- ղովի անդամ եւ կայս. Բժշկական վարժա- րանի պատուակալ դասախօս Տր. Միքայէլ Էֆ. Խորասանճեանի Պալայի աստիճան շնոր- հուեցաւ։ Երկու շաբաթ առաջ Հայ լրա- գիրներ գրեցին թէ Հասանպէյլի քարոզիչ Վեր Յ. Գունտագճեան Լուս. եղբայր մը, որու կինը դեռ ողջ է, ամուսնացուցած է ուրիշ կնոջ մը հետ։ Մեր առած ստոյգ տե- ղեկութիւններուն համաձայն, այդ լուրը սխալ է։ Վեր Յ. Գունտագճեանի ամուս- նացուցած մարդը Լուսաւորչական չէ, այլ Բողոքական։ Կինն ալ, ինչպէս ծանօթ է բոլոր տեղացիներուն, եօթներորդ պատուի- րանին դէմ մեղադրուած է եւ ցարդ այդ մեղքը կը գործէ։ Ամուսինը, ըստ Աւետարանի վճիռի, արձակած է զայն, Վեր Յ. Գունտագճեան ալ ուրիշ կնոջ մը հետ ամուսնացուցած է նոյն ամուսինը։ Յ. Յ. Ալան Էֆ. Բէշաթեանի մէջ գեղեցիկ գովեստ մը կու տայ Պիլէճիկի Բողոք. Ժողովրդին։ Կ'ըսէ թէ անոնք քա- րոզիչ կամ հովիւ չունին, բայց ունին դպրոց մը, ուր կրթուող տղայք ուրիշ տղաքներէ կը տարբերին իրենց բարի վարքով եւ հայ- հոյութիւն չընելով։ Սուրհանդէսի մէջ կը կարդանք թէ Պալքէսի մէջ Լուս. քանի մը ընտանիքներ երկու շաբաթ առաջ Բողոքա- կանութեան յարած են։ Կը յուսանք թէ այդ եղբայրները լոկ անուանապէս Բողոքա- կան չեն եղած, այլ սրտով ընդունած են Աւետարանի վարդապետութիւնները եւ կը

ջանան անոնց համաձայն ապրիլ։ Սխալ է Սուրհանդէսի սա լուրը թէ Պալքէսի հա- սած է քարոզիչ մը 80 ոսկի տարեթոշակով, որու կէսը պիտի տայ Աստուածաշնչի Ըն- կերութիւնը։ Հայոց Պատրիարքարանի Խառն Ժողովը, ինկատ առնելով Տ. Սահակ Կաթողիկոսի ընտրութեան տեղեկագիրը, հաստատեց ընտրական գործողութեան կա- նոնաւորութիւնը։ Պատրիարք Հայրը թաղ- րիւղ մը Բ. Դոնէն խնդրեց Կաթողիկոսա- կան սոյն ընտրութեան կայս. վաւերացումը։ Միեւնոյն ժամանակ այս տեղեկութիւնները Սը. Հայրապետին հաղորդեց, Երբ կայս. Պէ- րաթը տրուի, Կաթողիկոսին օծման պաշ- տօնը Սիսի մէջ պիտի կատարուի։ Յետոյ Կաթողիկոսը Կ. պոլիս պիտի գայ իր հաւատար- մական եւ երախտագրական զգացումները յայտնել յոռս կայս. դահլիճի։ Հայոց Պատրիարք Հայրը Սրտաքին գործերու նա- խարարութենէն խնդրեց Մարտիկոյ Օսմ. հիւպատոսին հրամայել որ հանգուցեալ Յով. Էֆ. Կիւմէնի կնքուած գոյքը մայրաքա- ղաքս զրկուի Միւթէվէլիութեան հասցէին։

Հայ Բէշեթէն. Բէշեթի մէջ Բաբգէն Վրդ. քանի մը կտոր կը թարգմանէ մեկնու- թենէն զօր Սարգիս Շնորհալի դրած է Յա- կոբոս առաքեալի թղթին վրայ։ Յորդորա- կին սա հատուածը ուշագրաւ կը գտնենք. «Ուրեմն մենք ալ ինքզինքնիս արժանի ը- նենք այսպիսի ողջոյնի մը, եւ արժանի կ'ը- նենք երբ բարի գործերով Քրիստոսը մեր մէջ կ'ընդունինք։ Ո՛չ թէ առաքեալներու Քրիստոսութեամբ (մենք կը նստադրենք զայս), այլ մեր ազատ յօժարութեամբ, որովհետեւ Անոր տունն ենք»։ Մ. Գ. սկսած է Ռոտտս- թոյի եկեղեցիին յիսնամեայ համաժողով պատ- մութիւնը։ Ռոմոլա անուն վէպը կը վերջա- նայ թերթին այս թիւին մէջ։ Մասին մէջ Հարմակ կը գրէ թէ պէտք է որ ամէն Ժո- ղովրդի գրականութիւն ազգուի եւ օգտուի ուրիշ Ժողովուրդներու գրականութիւննե- րէն, եւ կը յիշէ թէ Հայ գրականութեան վրայ Ֆրանսականին ազդեցութիւնը աղետա- բեր չէ եղած, ինչպէս ոմանք կը կարծեն։ Միանգամայն կը յանձնարարէ օգտուիլ նաեւ Անկլո-Սաքսոն Ժողովրդին գրականութենէն։ Հանքէն Ամառեայ մեծ մասամբ կը շարու- նակէ նախորդ թիւերու մէջ սկսուած պատ- մական յօդուածները։ Ազգագրական յօդ- ուածով կը հաղորդէ հին Միթրայի վերաբեր- եալ առասպելները։ Կ'արժէ հետադոտել թէ Միթրայի կրօնքը ո՞ր աստիճան ազդեցու- թիւն գործած է Հայոց հին կոապաշտա- կան կրօնքին եւ նոյն իսկ արդի Քրիստո- նէութեան վրայ։ Բէշեթեանի մէջ Հօրոյ փափաք կը յայտնէ որ նորընտիր Կաթողի- կոսը կարգ մը բարենորոգումներ մուծանէ Կիլիկիոյ մէջ, մանաւանդ հաստատէ դպրե- վանք մը, ուր կանոնաւորապէս աշակեր- տին քահանայացուներ եւս, ինչպէս անց- եալ շաբթու Աւետարանի կը յանձնարարէ Արմաշու Դպրեւանքին համար։ Մասին մէջ «Մսեր» ըսելով թէ Տր. Մ. Յակոբեան, որ իր ծախքով չըջակայ գիւղերը զրկեց զՊատ. Գաւմէ՝ որպէս զի Աւետարան քա- րոզէ տեղացիներուն, շահախնդրական շար- ժառիթով կը գործէ, կը պախարակէ զայն։ Գրութեան կերպէն կ'երեւի թէ յօդուածա- գիրը անձնական հակառակութենէ ներշնչ- չուած է։

Այդ. ինչպէս անցեալ շաբթու ծանուցուե- ցաւ, վաղը (կիրակի) ժամը 8ին Պապը Հառուսի մատրան մէջ յիշատակի պաշտօն մը պիտի կատարուի հանգուցեալ Վեր. Ա. Կ. Ասատուրեանի համար։ Հանգուցելոյն բոլոր բարեկամները սիրով կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մեծ Բրիտանիա. Գերմանիոյ Կայսրը չարաթառաւ օտ հասաւ Վիքթորիա նաւահանգիստը, Անգղիոյ հարաւարեւելեան կողմը: Հինգ լեւի կ'ընկերանային Գերման յաճանաւ մը եւ ծովառմբակիր մը: Յամաքէն բաւական հեռու անոր ընդ առաջ ելան ծովառմբակիր հալածող վեց Անգղիական նաւեր: Կոմս Րոպըրթս եւ Անգղիական նաւատորմին հրամանատար դեր ծովակալ Մարքըմ Կայսեր հրաւէրով ճաշեցին Հինգ լեւի մէջ: Յետոյ խմբովին ցամաք ելան եւ կառավարող գացին Շորնքլիֆ, Անգղիոյ հարաւային եզերքը, ուր Կայսրը Գերմանիայէ յատկապէս զըրկուած իր ձիերէն մին հեծնելով դիտեց զօրահանդէսը արքայական վիշապազօրաց առաջին դիւան, որու պատուակալ գնդապետ է ինք: Ն. Վեհափառութիւնը գովեց գունդը քաջագործութիւններուն համար զոր այն կատարեց Հարաւային Ափրիկէի մէջ, յետոյ առաջարկեց «կեցցէ՛ք» գոչել ի պատիւ Էտուրտ թագաւորին: Ապա Կայսրը գնդին սպաներուն հետ ճաշելէ ետքը մեկնեցաւ դէպ ի Սէնտրինկըմ, անցնելով Լոնտոն քաղաքէն ուր ջերմապէս ողջունուեցաւ ահադին ամբոխէ մը: Սէնտրինկըմի մէջ Կայսրը սիրալիր ընդունելութիւն մը գտաւ Թագաւորէն եւ Ուէյլսի իշխանէն: Կայսեր այցելութեան նպատակն է իր մօրեղբայրը շնորհաւորել անոր ապաքինման համար եւ ներկայ գլուխուիլ անոր ծննդեան տարեդարձին, որ կիրակի տեղի ունեցաւ, բայց Անգղիոյ մէջ երկուշաբթի տօնուեցաւ: Տարակոյս չկայ թէ երկու վեհապետները քաղաքական գործերու վրայ պիտի խօսակցին: Բայց երկու կառավարութիւններուն ալ Վարչապետները ներկայ չեն եւ ուղեւորութեան նպատակը քաղաքական չէ գլխաւորապէս: Եւ արդարեւ Կայսրը փափաքեցաւ զգացնել թէ Շորնքլիֆի զօրահանդէսէն ետքը իր այցելութիւնը գուտ անհատական հանգամանք պիտի ունենայ: Սիւնսթրի կ'ըսէ. «Հաւանորէն կը մնայ ի Սէնտրինկըմ մինչեւ Նոյ. 15 (այսօր), երբ որսորդութեան կ'երթայ Լոթհըր դղեակը, ուր կը բնակի Լորտ Լոնտէյլ» — Լորտ Մինըր պտոյտ մը ըրաւ Թրանսվալի հարաւարեւելեան կողմերը Միտըլվըրկէ մինչեւ Սթանտէրթըն, եւ շատ յուսալից տեղեկագիր մը կու տայ այն կողմերու երկրագործութեան եւ հանքագործութեան ապագային վրայ: Երկրագործներուն մեծ դժուարութիւնն է երկիր հերկելու համար լծկան կենդանիներ գտնել: Զիբրու եւ ջորիններու մէջ հիւանդութիւն ինկած է, նմանապէս արջառններու մէջ, եւ քանի մը դաւառներու մէջ գործածելի միակ կենդանին էջն է: Նորագոյն խորհուրդն է Անգղիայէ չոգեւորութ արօրներ զրկել եւ զանոնք գործածողներէն փոքրիկ վարձք մը առնել արտավար դուրս: — Արեւելեան Ափրիկէի մէջ Անգղիացիները անընդհատ իրենց ոյժերը կը հաւաքեն յառաջխաղացութեան մը համար: Պօէր գնդի մը կազմութեան առաջարկը մերժուեցաւ: Թշնամին կը բաղկանայ, կ'ըսուի, 2,000 հրացանակիրէ, որոնք առատ զինանքութեանն, եւ 15,000 նիզակաւորէ: Ասոնք Անգղիական զօրավարէ մը օրուան մը ճամբայ միայն հեռու կը գտնուին: — Անցեալ շաբթու երեսփոխանական երկու ընտրութիւն կատարուեցաւ: Ելքը անփոփոխ թողուց խորհրդարանի երկու կուսակցութիւններուն ոյժը, եւ սակայն նպաստաւոր եղաւ Ընդդիմադիրներուն, որոնց ի նպաստ տրուած

քուէներուն թիւը 600 աւելցաւ ընտրութիւններէն միոյն մէջ, եւ միւսին մէջ 1,600 պակսեցաւ: Կառավարականներու ինպատ տրուած քուէներու թիւը: — Մը. 25 մայրիկէն Նոյ. 24ին կամ 25ին պիտի մեկնի դէպ Հարաւային Ափրիկէ: Անոր ի պատիւ տրուելու հացկերոյթը երկուշաբթի տեղի պիտի ունենայ ի Պըրմինկըմ: 350 կոչնականի համար պատրաստութիւն պիտի ըլլայ, եւ երեկոյն ջահագնացութիւն տեղի պիտի ունենայ: — Լորտ Բիլընըր խարթում ժամանեց անցեալ երեքշաբթի եւ հոն, ու նաեւ նախորդ օրն ի Պէրպէր, շատ Շէյխերու եւ երեւելիներու հետ տեսնուեցաւ: Այլ-այլ. Ռուսիոյ Ելեւստական նախարարը ովկիանոսի կամ գետի վրայ բանդ առեւտրական չոգենաւերու շինութեան համար կառավարական նպատակի դրութիւն մը կը ծանուցանէ: Կառավարութիւնը պետական դրամատան ձեռամբ փոխ պիտի տայ ամէն մարտանաւերու շինութեան համար երթագրուած ծախքին 2/3ը, պայմանով որ Ռուսական նւթերով եւ Ռուսական նաւագործարաններու մէջ շինուին: Այս փոխառութիւնը պիտի վճարուի հինգ տարեկանով: Առաջինը պիտի վճարուի երբ նաւը ծով իջնելու պատրաստ ըլլայ: Մինչեւ որ պարտքը վճարուի, նաւը իր ուշագրաւ մէկ կէտին վրայ պիտի կրէ սա բառերը, «Հասոյթը Պետական Դրամատան Թողուածն է»: Նաւագործները ասոր կ'առարկեն իբրեւ ճարտարականի դրոշմի: — Քանի մը լրագրիներ կ'ըսեն թէ Նախագահ Լուպէ եւ Վիքթոր Էմմանուէլ թագաւոր Իտալական ծովագերեայ քաղաքի մը մէջ պիտի տեսակցին, բայց ոչ ի Հռոմ: Սիւնսթրի թղթակից մը ճարտանախաւատ աղբիւրէ կ'իմանայ թէ այս գրոյցն անհիմն է: Կ'ըսուի թէ Իտալիոյ Վարչապետ Սինեոր Ծանարտէլի կ'ընտրէ մանաւանդ հրաժարիլ քան հաւանիլ որ Նախագահ Լուպէ Իտալիոյ թագաւորին այցելէ Հռոմէ տարբեր քաղաքի մը մէջ: — Վեցեցուէյայի Բաթթրօ Նախագահին քարտուղարը կը հեռագրէ թէ ապրտամբութիւնը գլխովին նուաճուեցաւ կառավարական զօրաց վճռական յաղթութեամբ, եւ թէ ապստամբապետ Զօր. Մաթոս փախաւ: Ուրիշ հեռագիր մը կը հերքէ այս լուրը: — Միացեալ Նահանգներու խորհրդարանական ընտրութիւններուն ելքով Հանրապետականներու մեծամասնութիւնը պակսեցաւ Երեսփոխորդին մէջ, բայց տակաւին գործերը Նախագահին կուսակցութեան ձեռքը կը մնան: Վերջին մարդահամարէն ետքը կատարուած նոր բաշխումներով երեսփոխաններու թիւը 357էն 386ի բարձրացաւ, թիւ մը որ դեռ շատ վար է Եւրոպայի օրէնսդրական աւելի հին մարմիններու անդամներուն թիւէն: Հանրապետականները 204 երեսփոխան ընտրեցին, Ժողովրդականները 179 եւ կան 3 երկբայեցիներ: Նախագահ Րոզեւելթի անձնապէս սիրելի ըլլալը անտարակոյս պարտութեան է փրկեց անոր կուսակցութիւնը: Ընտրական ելքին յոռեգոյն մէկ բանը Նիւ Եորք քաղաքի Թամընի անուն գեղձ կազմակերպութեան յաջողութիւնն է: — Նիւ Եորքի մէջ ցաւալի արկած մը պատահեցաւ հրթիռներու պայթումով: 80էն մինչեւ 100 անձեր վնասուեցան, ոմանք մահացու կերպով: — Կալիֆօնիայէ կը հեռագրուի թէ Աֆղանիստանի Էմիրը Ռուս կառավարութեան պաշտօնագիր մը ընդունած է, որով կը ինդրուի առեւտրական փոխադարձութեան կանոնն հաստատել երկու երկիրներուն մի-

ջեւ: Էմիրը պատասխանած է թէ առաջարկն ի նկատ պիտի առնուի, բայց ապագայ ամէն պաշտօնագրեր պարտին Հնդկական կառավարութեան ձեռամբ զրկուիլ: — Քանատայի մէջ Տուխոպոր բոլոր կիները եւ տղաքը իրենց տունները զրկուեցան: Այրերը կը շարունակեն իրենց ճամբորդութիւնը դէպ Ուինիփէկ եւ մերձեցին կառավարող չուելու առաջարկը: Նորագոյն հեռագրէ մը կ'իմանանք թէ ոստիկանութիւնը կեցուցած է Տուխոպորները եւ ստիպած է մտնել կառավարման մօտաւորապէս տեղ մը, ուրկէ բռնի պիտի տարուին իրենց գիւղերը: 500էն իբր 25ը փախան դաշտերուն մէջ, թէպէտ սաստիկ փոթորիկ կար եւ ջերմաչափին սնդիկը զրոյէն 25 աստիճան վար էր: Կառավարին մեկնելուն սպասելու միջոցին աղօթեցին եւ երգեցին անոնք: Հակառակ իրենց տարօրինակ ընթացքին, յարգանք ներշնչող յատկութիւններ ցոյց կու տան: «Կ'երթանք», կ'ըսեն, «Յիսուսը վնասուի», մինչ ցուրտէն կը դողդան եւ հուժ ցորենով կը սնանին: — Սպանիոյ Վարչապետ Սինեոր Սակասթա երկուշաբթի նախարարութեան հրաժարականը մատոյց թագաւորին: Ն. Վեհափառութիւնը խնդիրը նկատողութեան առաւ եւ միեւնոյն ժամանակ Բորթէզը դադրեցուց իր նիստերը: — Փարիզէ կը հեռագրուի թէ շահակից տէրութիւնները որոշած են պարպել զՇանկհայ: Մոսքուայէ կը հաղորդուի թէ ամէն սուրհանդակ Մանչուրիայէ լուրեր կը բերէ Զինացի աւազակներու շահատակութիւններու վրայ եւ թէ աւազակները երբեմն Ռուսական սահմանագլուխն ալ կ'անցնին: — Անցեալ շաբթու Օտեսայի քաղաքապետը ծանուց թէ ժանտախտին նկատմամբ օրական տեղեկագրիներու հրատարակումը պիտի դադրի, վասն զի 11 օրէ ի վեր վարակման նոր դէպք չէ պատահած: Կասկածելի անձինք հաւանորէն պիտի արձակուին մէկ շաբաթէն: — Մարթինիք կը դրէն կը տեղեկագրուի թէ հրաբխային վերջին բորբոքմամբ Մորն Ռուփի կործանումը շատ նման եղած է Սէն Փիէռի կործանման: Կուսակալին հրամանով պարպուած դաւառը նոր բորբոքման պարագայի մէջ ամէն վախ փարատելու հալ ընդարձակ է եւ նոր դիւզերը վտանգի գաւառէն հեռու են: — Ներս կամ դուրս գաղթողներու հոսանքը կանոնաւորելու նպատակով կարգ մը օրինագիծեր ներկայացուեցան Հունգարիոյ խորհրդարանին: Քանի մը գաւառներէ, մանաւանդ Հիւսիսային Հունգարիոյ կողմերէն, այնչափ շատեր դաղթած են որ քանի մը գիւղերու արտերը չեն կրցած մշակուիլ եւ հարկ եղած է կին քաղաքապետներ ընտրել: Հունգարիա գաղթողներու հոսանքը սեղմումի ենթարկող օրէնքները Ռուսիայէ եւ Րումանիայէ եկող Հրեաներու դէմ են գըլխաւորապէս: — Փրոֆ. Նանսէն կը ծանուցանէ թէ ութ հօգիէ բաղկացեալ արշաւախումբ մը նաւապետ Ամունտսէնի առաջնորդութեամբ 1903ին Կրոնշլանտի պիտի երթայ մագնիսական բեւեռը գտնել, որ Հիւսիսային Բեւեռէն տարբեր կէտ մըն է:

ԳՐԱՄՈՒԿԱՆ			
(Հոկ. 31/13 Նոյ.)			
Գնադատութե		30	44
Բուժելի երկաթաւոր		117	50
ԳՐԱՄ. ԺԱՐ. ՈՒԿԵՆ 100Է			
Մէծիտիլէ	108 01	Նարայէն	87 18
Մէթալիք	103	Գրեմիք	31 09
Մանր արծաթ	103	Անգլ. սակի	109 36
Ռուսիոյ բոլ	90	Մանթթ թղթ.	8 64

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱՊԵ ՊՈՅԱԶԵՆ
Ֆինանսըլար Եոգուշու, Ամերիկացի Խան